

УДК 658.014.1:16

Г. М. Черення*Українська інженерно-педагогічна академія
(м. Харків)***СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ
МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ЗАСАДАХ
ІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ**

Розглянуто систему інтересів машинобудівних підприємств та розроблено класифікацію інтересів. Запропоновано підхід до формування системи пріоритетних інтересів як один з кроків в області формування стратегії управління ризиками машинобудівних підприємств на засадах інструментальної адаптації.

Інтереси, класифікація інтересів, стратегія управління, ризики, принципи, інструментальна адаптація

Сучасна економіка України перебуває, як відомо, у кризовому стані, що не вимагає якої-небудь спеціальної аргументації. Криза вітчизняної економіки — це не фаза класичного (середньострокового) промислового циклу, зумовлена перевиробництвом товарної маси, перенакопиченням капіталу або іншими класичними економічними кризовими чинниками. Кризовий стан у цьому конкретному випадку — це детермінована трансформація старої системи господарювання і перехід до нової, побудованої на прогресивній відтворювальній основі. Та як наслідок криза такого роду глибша, багатогранніша, ніж звичайна, що є фазою промислово-економічного циклу. Відповідно, для виходу із зазначеної кризи потрібен набагато триваліший термін, оскільки в цьому періоді ринкові механізми саморегулювання економіки ефективно працювати не можуть і не будуть. Це обов'язково повинно враховуватися владними структурами як державного, так і регіонального рівнів при проведенні економічної політики, розробленні та реалізації курсу економічного реформування.

Сьогодні в Україні триває активний пошук механізмів і методів, які б забезпечили ефективне стратегічне управління розвитком машинобудівних підприємств у ринкових умовах. Проблеми удосконалення теоретичних засад стратегії розвитку даних підприємств, адаптації її до умов вітчизняної економіки та розробки практичних рекомендацій досліджуються українськими вченими-економістами В. Білошапкою [1], Н. Брюховецькою [2], Р. Василюшиним [3], В. Герасимчуком [4], В. Загорулько [5], А. Наливайко [6] й іншими, праці яких складають теоретичний і практичний базис вітчизняної науки.

Разом з тим, наявний теоретичний базис зі стратегії розвитку машинобудівних підприємств має більш загальнотеоретичний характер, у ньому відсутній механізм формування стратегії розвитку. Крім того, використання

зарубіжного досвіду при розробленні стратегії розвитку для вітчизняних машинобудівних підприємств вкрай обмежене, оскільки не враховує особливостей економічної ситуації в Україні.

Метою цієї статті є розроблення стратегії управління ризиками машинобудівних підприємств на засадах інструментальної адаптації.

Криза, пов'язана з переходом від однієї системи господарювання до іншої, крім комплексу несприятливих специфічних проявів, вбирає в себе багато негативних явищ, які притаманні і звичайній кризі: зростання цін, інфляція, масова неплатоспроможність, хвиля банкрутств, зростання безробіття, розрив між дійсним і фіктивним капіталом, надмірна диференціація доходів, нерівність й інше. До того ж, поглиблення кризових явищ спричиняється і негативними результатами функціонування попередньої системи (рис. 1).

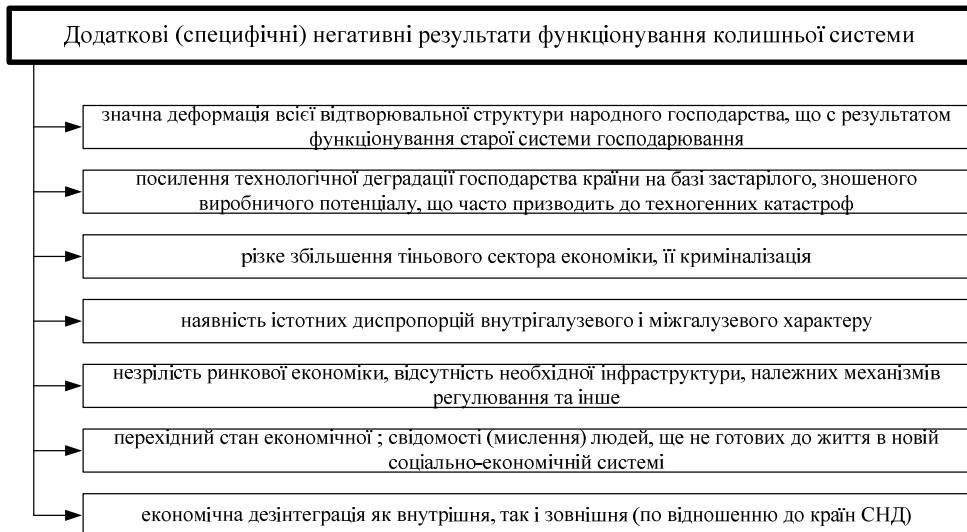

Рис. 1. Негативні явища впливу на кризовий стан

При розробленні стратегії управління ризиками машинобудівних підприємств на засадах інструментальної адаптації слід пам'ятати, що чинники ризику можуть виникнути на всіх етапах. Ризик — це більш вузьке і конкретизоване поняття. Є одним з видів небезпек, пов'язаних з політичною, соціальною й економічною діяльністю людей, що реально сприймається та ймовірно оцінюється, для мінімізації наслідків якої наявні ресурси і можливості [7].

Залежно від характеру виникаючих втрат і ресурсів, потрібних для відшкодування, негативні наслідки чинників ризику можуть виявлятися на локальному рівні (у межах окремих територій, груп населення, машинобудівних підприємств), мезорівні (у межах секторів народного господарства), загальнонаціональному і глобальному рівнях.

Для зниження впливу ризиків у кожному конкретному випадку варто розробляти заходи попереджувального і компенсаційного характеру за критерієм «мінімум збитку» або «мінімум сукупних втрат і витрат».

При розробленні та впровадженні стратегії управління ризиками машинобудівних підприємств на засадах інструментальної адаптації слід дотримуватися ряду принципів, зокрема: оптимальності, комплексності, історизму, погодженості інтересів (єдності, пропорційності, пріоритетності, варіантності).

За своїм походженням інтереси машинобудівних підприємств можуть бути природними й примусовими. Природні представлені у взаємодії підприємства із суб'єктами зовнішнього середовища, зумовленого потребами процесу виробництва й реалізації продукції, розширеного відтворення капіталу та робочої сили. Примусовість інтересів спричинена тим, що взаємодія машинобудівних підприємств із суб'єктами зовнішнього середовища носить змушений характер, заснований або на використанні адміністративних методів управління, або на безальтернативних діях цих підприємств.

Розмаїтість і безліч інтересів машинобудівних підприємств зумовлені необхідністю їх упорядкування за ступенем значимості. Стосовно цього можуть бути виділені глобальний інтерес машинобудівних підприємств, пріоритетні й другорядні інтереси. Глобальний (основний) інтерес пов'язаний зі стадією, що завершує процес виробництва, — стадією обміну, у результаті якої машинобудівне підприємство одержує дохід від реалізації своєї продукції, робіт або послуг. До пріоритетних інтересів відносяться ті, дотримання яких найбільше впливає на величину їх прибутку: економічні, соціальні або екологічні.

Щодо сутності процесу формування стратегії, то існують різні наукові підходи (рис. 2). Вони взяті нами за основу й адаптовані за змістом з урахуванням хронології їх виникнення.

Другорядні інтереси машинобудівного підприємства не роблять істотного впливу на величину прибутку й обумовлені загальною ситуацією в суспільстві взагалі та економіці країни зокрема. Стратегічні інтереси його доцільно розглядати як потенційно можливі взаємодії із суб'єктами зовнішнього середовища, які не здійснюються в цей час, але передбачаються як імовірні в майбутньому. З погляду локалізації інтересів машинобудівного підприємства можна виділити галузеві і функціональні інтереси. Галузеві слід сприймати як взаємодії підприємств з їх об'єднаннями, науковими інститутами тієї галузі, до якої підприємство належить.

Функціональні інтереси машинобудівних підприємств розглядаються як їх взаємодія із суб'єктами зовнішнього середовища за різними функціональними сферами діяльності. Прикладами такої взаємодії є пошук партнерів зі спільної реалізації інвестиційних або інноваційних проектів, звернення машинобудівних підприємств до маркетингових фірм або рекламних агентств.

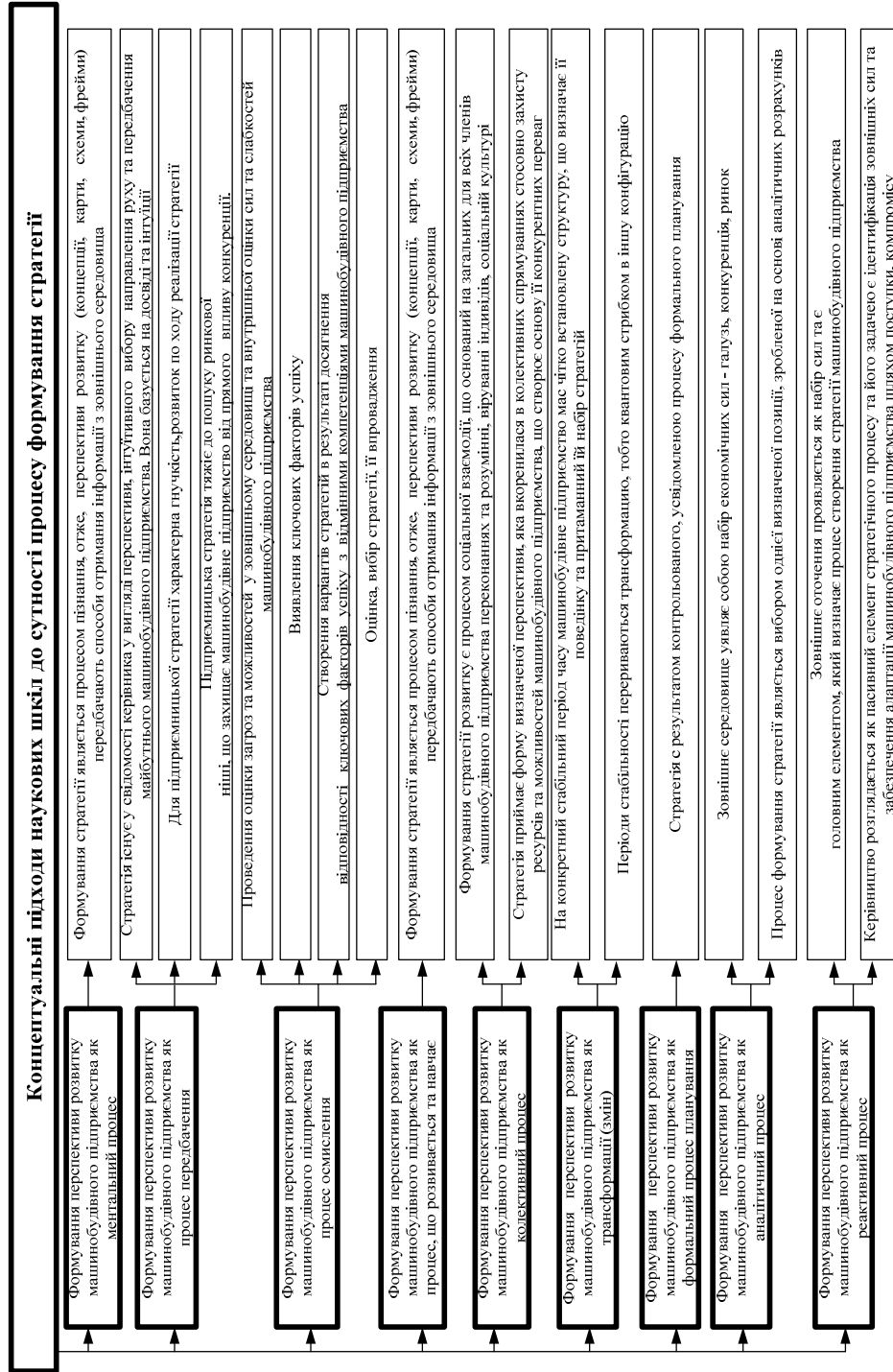

Рис. 2. Концептуальні підходи до сутності формування стратегії машинобудівних підприємств

Таким чином, дослідження показують, що інтереси машинобудівних підприємств й особистості дуже різноманітні, оскільки охоплюють всі аспекти їхньої діяльності. Тому запропонована класифікація інтересів цих підприємств і розроблений підхід до формування системи пріоритетних інтересів варто розглядати як один з кроків у галузі формування стратегії управління ризиками машинобудівних підприємств на засадах інструментальної адаптації.

1. Белошапка В. А. Стратегия дифференциации как способ результативного использования конкурентных преимуществ ТНК / В. А. Белошапка // Экономика і регіон. — 2007. — № 1 (12). — С. 64–67. 2. Брюховецкая Н. Е. Капитализация предприятий: сущность, формы, моделирование факторов обеспечения: моногр. / Н. Е. Брюховецкая; под ред. д-ра экон. наук, проф. Н. Е. Брюховецкой. — Донецк: ИЭП НАН Украины, ДонУЭП, 2011. — 210 с. 3. Василюшин Р. Д. Розробка стратегії маркетингової діяльності підприємства / Р. Д. Василюшин; Сум. держ. аграр. ун-т. — Суми: Вид-во «Казац. вал», 1997. — 25 с. 4. Герасимчук В. Г. Стратегічне управління підприємством: навч. посіб./ В. Г. Герасимчук. — К.: КНЕУ, 2000. — 360 с. 5. Загорюлько В. М. Розробка маркетингових стратегій підвищення конкурентоспроможності підприємств / В. М. Загорюлько // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури: зб. наук. пр. — К.: НАУ, 2006. — Вип. 12. — С. 82–87. 6. Наливайко А. Теорія стратегій підприємства. Сучасний стан та перспективи розвитку: моногр. / А. Наливайко. — К.: КНЕУ, 2001. — 227 с. 7. Почепцов Г. Национальная безопасность Украины в контексте вопросов и парадоксов / Г. Почепцов // Зеркало недели. — 1997. — 7–14 нояб.

СТРАТЕГИИ УПРАВЛЕНИЯ РИСКАМИ МАШИНОСТРОИТЕЛЬНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ НА ПРИНЦИПАХ ИНСТРУМЕНТАЛЬНОЙ АДАПТАЦИИ

Рассматривается система интересов машиностроительных предприятий. Предлагается разработанная классификация интересов. Рекомендован подход к формированию системы приоритетных интересов как один из шагов в области формирования стратегии управления рисками машиностроительных предприятий на основе инструментальной адаптации.

RISK MANAGEMENT ENGINEERING ENTERPRISES ON THE BASIS OF INSTRUMENTAL ADAPTATION

The article deals with a system of machine-building enterprises and interests classification interests. The approach to the formation of a system of priority interest as one of the steps in the formation of risk management strategies on the basis of machine-building enterprises of instrumental adaptation.

Стаття надійшла 29.09.2014